

EUROOPA KOHTU OTSUS

(viies koda)

27. september 1988*

Kohtuasjas 189/87,

mille esemeks on Euroopa Kohtule 3. juuni 1971. aasta protokollis 27. septembri 1968. aasta konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades tõlgendamise kohta Euroopa Kohtus alusel Bundesgerichtshof'i esitatud taotlus, millega soovitakse saada nimetatud kohtus pooleli olevas vaidluses järgmiste poolte vahel:

Athanasios Kalfelis, karusnahakaupmees,

ja

1) **Bankhaus Schröder, Münchmeyer, Hengst & Co.**, mis käesoleval ajal tegutseb nime all HEMA Beteiligungsgesellschaft mbH KG, (likvideerimisel),

2) **Bankhaus Schröder, Münchmeyer, Hengst International SA**, Luxembourg,

ja

3) **Ernst Markgraf**, Bankhaus Schröder, Münchmeyer, Hengst & Co. prokurist, Frankfurt am Main,

eelotsust 27. septembri 1968. aasta konventsiooni artikli 5 lõike 3 ja artikli 6 lõike 1 tõlgendamise kohta,

EUROOPA KOHUS (viies koda),

koosseisus: koja esimees G. Bosco, kohtunikud U. Everling, Y. Galmot, R. Joliet ja F. A. Schockweiler,

kohtujurist: M. Darmon,

kohtusekretär: ametnik B. Pastor,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

Athanasios Kalfelis, esindaja: *rechtsanwalt* Harald Aderhold,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

Saksamaa valitsus, esindaja: Christof Böhmer,

Itaalia valitsus, esindaja: *avvocato dello Stato* Oscar Fiumara,

Ühendkuningriigi valitsus, esindaja: H. R. L. Purse, keda abistas M. C. L. Carpenter,

Luksemburgi valitsus, esindaja: valitsuse esindaja börsil Yves Mersch, keda abistas *avocat* Nicolas Decker,

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindaja: komisjoni õigustalituse ametnik Jörn Pipkorn, keda abistas *rechtsanwalt* Wolf-Dietrich Krause-Ablass,

arvestades kohtuistungil ettekannet ja 5. mail 1988 toimunud suulist menetlust,

olles kuulnud 15. juuni 1988. aasta kohtuistungil ära kohtujuristi arvamuse,

on teinud järgmise

otsuse

1. 27. aprilli 1987. aasta otsusega, mis saabus Euroopa Kohtu kantseleisse 16. juunil 1987, esitas Bundesgerichtshof 3. juuni 1971. aasta protokollis 27. septembri 1968. aasta konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (edaspidi: konventsioon) tõlgendamise kohta Euroopa Kohtus artikli 3 alusel Euroopa Kohtule kaks eelotsuseküsimust konventsiooni artikli 5 lõike 3 ja artikli 6 lõike 1 tõlgendamise kohta.

2. Need küsimused tõusetusid menetluses, mille esemeks on Athanasios Kalfelis'e hagi Frankfurt-am-Mainis asuva Bankhaus Schröder, Münchmeyer, Hengst und Co., tema Luxembourgis asuva tütarühing Bankhaus Schröder, Münchmeyer, Hengst International SA, ning esimesena nimetatud panga prokuristi Ernst Markgraf vastu.

3. 1980. aasta märtsi ja 1981. aasta juuli vahelisel perioodil sõlmis hr Kalfelis Luxembourgis asuva pangaga Frankfurt-am-Mainis asuva panga ja viimase prokuristi vahendusel börsil mitmeid hõbedaga seotud hetke- ja tähtpäevatehinguid ning maksis selleks Luxembourgis asuvale pangale 344 868,52 Saksa marka. Tähtpäevatehingud olid täielikult kahjumlikud. Hr Kalfelis'e nõuab hagiaga kostjatelt solidaarvõlgnikena 463 019,08 Saksa marga tasumist koos intressidega. Hageja tugineb lepingulisele vastutusele teavitamiskohustuse rikkumise eest ning Bürgerliches Gesetzbuch'i (tsiviilkoodeks) paragrahvi 823 lõike 2, Strafgesetzbuch'i (kriminaalkoodeks) artikli 263 ja Bürgerliches Gesetzbuch'i artikli 826 koostoimest tulenevale lepinguvälisele vastutusele kostjate poolse heade kommetega vastuolus oleva käitumisega talle tekitatud kahju eest. Samuti tugineb hageja alustetule rikastumisele, leides, et börsi tähtpäevatehingud, näiteks hõbedaga seotud tähtpäevatehingud, ei ole Saksamaa õiguse imperatiivsete normide kohaselt lepinguosalistele siduvad, mistõttu võib hageja nõuda makstud summade tagastamist.

4. Kuna Bankhaus Schröder, Münchmeyer, Hengst International SA vaidles kogu menetluse kestel vastu Saksamaa kohtute pädevusele, otsustas Bundesgerichtshof menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuseküsimused:

“1. a) Kas Brüsseli konventsiooni artikli 6 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et erinevate kostjate vastu esitatud hagid peavad olema omavahel seotud?

b) Kui esimese küsimuse a) osale vastatakse jaatavalt, siis kas erinevate kostjate vastu esitatud hagid on omavahel seotud, kui hagide faktilised ja õiguslikud asjaolud olulises osas sarnanevad, või tuleb need seotuks lugeda ka siis, kui hagide ühine läbi vaatamine ja lahendamine on vajalik selleks, et vältida erinevatest menetlustest tulenevalt vastuoluliste kohtuotsuste tegemise ohtu (näiteks hagide jagamatuse korral)?

2. a) Kas Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõikes 3 sisalduvat mõistet “lepinguvälise kahju” tuleb tõlgendada sõltumatult või tuleb seda tõlgendada konkreetse juhtumi suhtes kohaldatava õiguse alusel (lex causae), mis määratakse kindlaks antud juhtumit käsitleva kohtu poolt kohaldatava rahvusvahelise eraõiguse alusel?

b) Kas Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõige 3 annab lepinguvälise kahju, lepingulise kahju ja alusetu rikastumise nõudes esitatud hagi korral kohtule täiendava pädevuse lahendada ka nõuded, mis ei tulene lepinguvälisest kahjust, kui kõik need nõuded on faktiliselt omavahel seotud?”

5. Kohtuasja faktilised asjaolud, menetluskäik ja poolte argumendid on üksikasjalikult esitatud kohtuistungis ettekandes. Järgnevalt kajastatakse neid ainult määral, mis on vajalik kohtuotsuse põhjenduste seisukohast.

Esimene küsimus

6. Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas konventsiooni artikli 6 lõike 1 kohaldamiseks peavad sama hageja poolt erinevate kostjate vastu esitatud nõuded olema omavahel seotud, ja kui see on nii, siis milline peab see seotus olema.

7. Konventsiooni artikli 2 kohaselt kaevatakse isikud, kelle alaline asukoht on osalisriigis, selle riigi kohtutesse “nende kodakondsusest hoolimata”. Samas reguleeritakse konventsiooni II jaotise 2. osas “kohtualluvust erandjuhtudel”, mil isiku, kelle alaline asukoht on osalisriigis, võib kaevata teise osalisriigi kohtutesse. Selline eriline kohtualluvus on muuhulgas ette nähtud artikli 6 lõikes 1, mille kohaselt võib, “juhul, kui kostjaid on mitu”, kaevata kostja ka “selle paiga kohtusse, kus on neist ühe alaline asukoht”.

8. Konventsioonis sätestatud üldpõhimõtte kohaselt kuulub kohtuasja lahendamise pädevus kostja asukohariigi kohtutele ja artikli 6 lõikes 1 ette nähtud pädevuse näol on tegemist sellest põhimõttest tehtud erandiga. Järelikult tuleb seda erandit kohaldada nii, et see välistaks üldpõhimõtte kohaldatavuse kahtluse alla sattumise.

9. Nii võiks see olla juhul, kui hageja saaks esitada hagi mitme kostja vastu ainult selleks, et välistada ühe kostja asukohariigi kohtu pädevust. Selline võimalus tuleb välistada, nagu märgitakse ka konventsiooni teksti koostanud ekspertide komisjoni raportis (EÜT C 5.3.1979, lk 1). Seetõttu peavad erinevate kostjate vastu esitatud nõuded olema omavahel seotud.

10. Et tagada konventsiooni osalisriikidele ja asjaomastele isikutele konventsioonist tulenevate õiguste ja kohustuste võimalikult suur võrdsus ja ühetaolisus, tuleb taolise seotuse olemus kindlaks määrata sõltumatult.

11. Sellega seoses tuleb märkida, et eespool osundatud ekspertide komisjoni raportis viidati artikli 6 lõike 1 põhjenduses selgesõnaliselt vajadusele vältida konventsiooni osalisriikides omavahel vastuolus olevate kohtuotsuste tegemise ohtu. Seda vajadust on silmas peetud ka konventsioonis endas, nimelt artiklis 22, mis reguleerib juhtumeid, kus omavahel seotud nõuded on esitatud erinevate osalisriikide kohtutesse.

12. Seetõttu on artikli 6 lõikes 1 sätestatud reegel kohaldatav juhul, kui erinevate kostjate vastu esitatud nõuded on juba menetluse algatamise ajal omavahel seotud, st kui nõuete ühine läbivaatamine ja lahendamine on vajalik selleks, et vältida erinevates menetlustes vastuoluliste kohtuotsuste tegemise ohtu. Siseriiklike kohtute ülesanne on igal konkreetsel juhul otsustada, kas see tingimus on täidetud.

13. Seega tuleb esimesele küsimusele vastata, et konventsiooni artikli 6 lõike 1 kohaldamiseks peavad sama hageja poolt erinevate kostjate vastu esitatud hagid olema omavahel seotud selliselt, et nende hagide ühine läbivaatamine ja lahendamine on vajalik selleks, et vältida erinevates menetlustes vastuoluliste kohtuotsuste tegemise ohtu.

Teine küsimus

14. Teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus esiteks saada, kas konventsiooni artikli 5 lõikes 3 kasutatud mõiste “lepinguväline kahju” tuleb sisustada sõltumatult või kohaldatavast siseriiklikust õigusest lähtudes. Teiseks soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas hagi puhul, milles esitatakse samaaegselt lepinguvälisest kahju tekitamisest, lepingu rikkumisest ja alusetust rikastumisest tulenevad nõuded, võib artikli 5 lõike 3 kohaselt kohtuasja lahendamiseks pädev kohus lahendada ka need nõuded, mis ei tulene lepinguvälisest kahju tekitamisest.

15. Selle küsimuse esimese osa kohta tuleb märkida, et “lepinguvälise kahju” mõiste näol on tegemist kriteeriumiga, mille kaudu määratakse kindlaks ühe hagejale võimaliku erilise kohtualluvuse kohaldamisala Euroopa Kohus on artikli 5 lõikes 1 kasutatud väljendi “lepingutega seotud asjad” osas leidnud (vt 22. märtsi 1983. aasta otsus kohtuasjas 34/82: Peters v. ZNAV, EKL 1983, lk 987, ja 8. märtsi 1988. aasta otsus kohtuasjas 9/87: SPRL Arcado ja SA Haviland, EKL 1988, lk 1539), et konventsiooni eesmärgi ja üldist ülesehitust arvestades on konventsiooni osalisriikidele ja asjaomastele isikutele konventsioonist tulenevate õiguste ja kohustuste võimalikult suure võrdsuse ja ühetaolisuse tagamiseks oluline, et seda mõistet ei tõlgendataks viitega ühe või teise asjaomase osalisriigi siseriiklikule õigusele.

16. Seega tuleb “lepinguvälise kahju” mõistet käsitleda iseseisvalt, tõlgendades seda konventsiooni kohaldamisel konventsiooni täieliku mõju tagamiseks ennekõike konventsiooni ülesehitust ja eesmärke silmas pidades.

17. Kõikides liikmesriikides ühetaolise lahenduse tagamiseks tuleb asuda seisukohale, et mõiste “lepinguvälise kahju” hõlmab kõiki hagnosisid, mis tuginevad kostja vastutusele ja mille näol ei ole tegemist lepinguga seotud asjadega artikli 5 lõike 1 tähenduses.

18. Seetõttu tuleb teise küsimuse esimesele osale vastata, et konventsiooni artikli 5 lõikes 3 sisalduvat mõistet “lepinguvälise kahju” tuleb käsitleda iseseisva mõistena, mis hõlmab kõiki hagnosisid, mis tuginevad kostja vastutusele ja mis ei ole puuduta lepinguga seotud asju artikli 5 lõike 1 tähenduses.

19. Selle küsimuse teise osa kohta tuleb märkida – nagu juba eespool osundatud –, et konventsiooni artiklites 5 ja 6 loetletud kohtualluvused erandjuhtudel”, on eranditeks üldpõhimõttest, mille kohaselt on kohtuasja lahendamine kostja asukohariigi kohtute pädevuses, ja kuna tegemist on eranditega, siis tuleb neid tõlgendada kitsalt. Seetõttu tuleb asuda seisukohale, et kohus, mille pädevuses on lahendada artikli 5 lõike 3 alusel hagi lepinguvälise kahju puudutavas osas, ei ole pädev lahendama seda hagi nende nõuete osas, mis ei tulene lepinguvälisest kahjust.

20. Ehkki on õige, et sama vaidluse erinevate aspektide lahendamisel erinevates kohtutes on omad puudused, tuleb ühelt poolt juhtida tähelepanu sellele, et hagejal on alati võimalik esitada kõik oma haginõuded kostja asukohariigi kohtule, ja teiselt poolt sellele, et teatud asjaolude korral lubab konventsiooni artikkel 22 kohtul, kus menetlus esimesena algatati, lahendada erinevatele kohtutele esitatud higid tingimusel, et need higid on omavahel seotud.

21. Seetõttu tuleb teise küsimusele teisele osale vastata, et kohus, mille pädevuses on lahendada artikli 5 lõike 3 alusel hagi lepinguvälise kahju puudutavas osas, ei ole pädev lahendama seda hagi nende nõuete osas, mis ei tulene lepinguvälise kahjust.

Kohtukulud

22. Euroopa Kohtule märkusi esitanud Itaalia valitsuse, Ühendkuningriigi valitsuse, Saksamaa valitsuse, Luksemburgi valitsuse ja Euroopa Ühenduste Komisjoni kulusid ei hüvitata. Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus siseriiklikus kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse nimetatud kohus.

Esitatud põhjendustest lähtudes

EUROOPA KOHUS (viies koda),

vastates talle Bundesgerichtshof'i poolt 27. aprilli 1987. aasta otsusega esitatud küsimustele, otsustab:

1. Konventsiooni artikli 6 lõike 1 kohaldamiseks peavad sama hageja poolt erinevate kostjate vastu esitatud hagid olema omavahel seotud selliselt, et nende hagide ühine läbivaatamine ja lahendamine on vajalik selleks, et vältida erinevates menetlustes vastuoluliste kohtuotsuste tegemise ohtu.

2. a) Konventsiooni artikli 5 lõikes 3 sisalduvat mõistet “lepinguväline kahju” tuleb käsitleda iseseisva mõistena, mis hõlmab kõiki hagsid, mis tuginevad kostja vastutusele ja mis ei ole puuduta lepinguga seotud asju artikli 5 lõike 1 tähenduses.

b) Kohus, mille pädevuses on lahendada artikli 5 lõike 3 alusel hagi lepinguvälist kahju puudutavas osas, ei ole pädev lahendama seda hagi nende nõuete osas, mis ei tulene lepinguvälise kahjust.

Bosco

Everling

Galmot

Joliet

Schockweiler

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 27. septembril 1988. aastal Luxembourgis.

Kohtusekretär

Viienda koja esimees

J.-G. Giraud

G. Bosco